

NA CIŇTORÍNE V DOLNOM SRNÍ NAVŽDY

ODPOČÍVA VACERO ZNÁMYCH OSOBNOSTÍ

DOLNÉ SRNIE ▶ Naše piate pokračovanie sviatočných potuliek po cintorinách v nasom regióne sme tentokrát posunuli z Nového Mesta nad Váhom iba o pár kilometrov ďalej do neďalekej obce Dolné Srnie. Slovky zosnulých ľudí navždy odpočívajúcich na dolnosrnianskom cintorine majú svoje neopakovateľné osudy.

A my sme sa práve v dusedľovom čase túlili opäť už po piatykrát v posledných rokoch sviatočného obdobia medzi hrobní známych i neznámych ľudí, ktorých život bol spojený s Dolným Srníom. Objavovali sme viaceré miesta, na ktorých odpočívajú osobnosti, ktoré mali celospoločensky nezapudnutelné osudy.

Prinášame vám opäť množku niekoľkých z nich, ktorých životné príbehy a ich prínos nielen pre naš region i celú krajinu si to určite zaslužia. Začítajte sa do riadkov, ktoré vám priblížia mená, na ktoré sa nedá a nesmie zabudnúť nielen v čase sviatku v všetkých sviatých. Prinášame vám tak po roku ďalšie pokračovanie potuliek po známych i menej známych miestach tentokrát z cintorína v Dolnom Srní.

Martina Gerzu zastrelili gestapáci

Na večnú pamäť protifašistickému bojovníkovi Martinovi Gerzovi, ktorého v Novom Meste nad Váhom zastrelilo gestapo. Čestí jeho pamiatku. Údaje na jeho hrobe, ktoré sú smutným vojnovým memento dodnes. Mladý 32-ročný muž, ktorého nacisti priam zverisky zastrelili spolu s ďalšími nebojácymi mužmi bojujúci na našu slobodu počas 2. svetovej vojny.

A my sa vydávame po smutných osudoch konca mladého života muža, ktorý mal celý život pred sebou. A skôr než popravený spolu s takmer tromi ďalšími deťmi bojovníkov proti fašizmu pri mŕtve na novomestskom cintorine. „Cesta z mučeník gestapa viedla do koncentračných táborov alebo na popraviisko.

V Novom Meste nad Váhom hromadne vraždili fašisti koncom februára a začiatkom marca 1945. Tu zahynuli partizáni zajať v osade Nárče a na ďalších miestach bojov. Boli medzi nimi Slováci, Česi i sovietski partizáni, uvádza Dušan Marták z Dolného Srnia. V zozname zavraždených nachádzame aj meno Martina Gerzu z Dolného Srnia. Jeho telo bolo objavené v druhom nasovom hrobe spolu s ďalšími mladými odbojármi z Bratislavy, z Volovej na Ukrajine, Bošáče, Holeša, Saratova, ale aj Turkmenistanu.

▶ Popredný evanjelický kňaz, teológ a filozof Dušan Ondrejovič. foto: archív rodiny

Postrieľaní muži padali do hrobu

Pohľad do otvorených hrobov počas exhumácie po oslobodení bol v máji 1945 v Novom Meste nad Váhom desivý a otravný. V prvom hrobe bolo 19 zavraždených mužov, v druhom hrobe aj s telom 32-ročného Martina Gerzu ďalších osem. Stryia gardisti boli prinútení exhumovať obe nacistické zvrle.

„Novomestskému kronikárovi o tragickú udalosť rozprával očitý svedok, ktorý tento strašný výjav pozoroval z kormy vysokoého stroju. Bolo to pri pohrebe občanů. Nemecký vojak preskočil múr cintorína a naradil ľudom na smútočnom obrade, aby ihneď vyprázdnili cintorín. Po ich odchode priviedli gestapáci na cintorín 19 zmučených mužov. Nemeckí vojaci kopali hrob a ich väzni stáli pri mŕtve,“ pokračoval Dušan Marták, autor zaujímavej publikácie Podjavorinský kraj v Slovenskom národnom povstaní.

A potom už bolo počť nemilosrdné svišťanie nepriateľských guľiek a deväťnásť mužov padlo do hrobu. Už onedlho prikázali gestapáci novomestským hrobárom pochovať ďalších osem mužov, ktorých tam zastrelili. Znal, bol medzi nimi aj dolnosrnianský hrdina Martin Gerza, ktorý dnes odpočívajú na cintorine vo svojej rodnej obci v Dolnom Srní.

Účastník SNP sa venoval tvorbe Jána Bottu

Ján Marták (10. 8. 1903 – 24. 10. 1982), jedna z najznámejších osobností Dolného Srnia, ktorí pripomína nielen domácim návštevníkom náhrobný pomník s podstatnou informáciou: Literárny vedec, správca Matice slovenskej, účastník SNP. A okrem toho aj známy prekladateľ a manžel populárnej spisovateľky pre deti a mládež Márie Rázusovej Martákovej.

▶ Známy jazzový hudobník František Karmok. foto: www.karmok.com

Kvetý na pomníku s kritickým významnej osobnosti slovenských dejín, ktorá sa narodila v rodine murárskeho a tesárskeho majstra.

Základnú školu absolvoval v Dolnom Srní, potom pokračoval v štúdiu na gymnáziách v neďalekom Novom Meste nad Váhom a v Trenčíne, aby svoje vzdelávanie zavšil promóciami na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. V rokoch 1933 – 1972 pôsobil s prestávkami 26 rokov v Matiči slovenskej v Martine. Najskôr ako referent literárnohistorického a pedagogického odboru, neskôr ako tajomník a správca Matice slovenskej, prezatiaľ novomestská knihovníčka a bibliografka Eva Bertková.

Ján Marták ako účastník SNP musel žiť v rokoch 1944 – 1945 v ilegálke v Liptovskom Mlkúšaji. Po skončení vojny sa ako literárny historik zamestnal najmä na výskum obdobia slovenského romantizmu a osobnosti básnika Jána Bottu, ktorého priblížil vydaním jeho siborného diela. Hoci žil Ján Marták od roku 1972 na dôchodku v Bratislave,

Kapitán hromov a búrok Štefan Kozáček

S odvahou i 2. svetovou vojnou je nerozlúčne spojený aj ďalší rodák z Dolného Srnia a kapitán letectva 1. triedy Štefan Kozáček (10. 1. 1920 – 28. 11. 2013), ktorého hrob nájdete v hornej časti cintorína v Dolnom Srní. Jeho život je spojený aj so synonymom Kapitán hromov a búrok.

Odvážny chlapík drobnej postavy, účastník odboja a po vojne jeden zo zakladateľov Československých aerólinií. Počas svojej civlnej leteckej kariéry nalietal v dopravnom lietadle neuvieriteľných 23740 leteckých hodín. Hoci kvôli pracovným povinnostiam žil predovšetkým v Bratislave, v Dolnom Srní bol počas svojho života pravičelým hosťom a rád navštevoval svojich známych z mladosťi. V leteckých bojoch 2. svetovej vojny bol v apríli 1945 zranený pri polskej obci Zabelkove. Jeho rozstrielané lietadlo sa zarylo hlboko do zeme.

Štefan Kozáček prišiel o niekoľko zubov a jeho telo bolo nulté na niekoľkých miestach pozasívajú. Už o dva mesiace po takmer tragickom a osudovom momente opäť lietal.

Štefan Kozáček lietal po vojne od roku 1946 najskôr na vnútroštátnych linkách. Potom boli jeho mlínikmi svetové mesta Bombaj, Jakarta, Londýn, Teherán a iné. Plných 38 rokov života venoval lietadlám od starých drevených dvojkoľosníkov až po nové vodobe „třčka“ a „Jlyštiny“.

Od roku 1960 nalietal na linke Praha – Káhira – Bahrajn – Rangún – Phnom Pénh – Jakarta mnoho letov často v monzúnových dažďoch a tropických búrkach. Keď bola na zeme jediná búrka, tak bola určite na jeho trase, „spomínal na známeho pilota s prílehanou prezývku Kapitán hromov a búrok Ján Skovajša, regiónálny historik a publicista z Dolného Srnia.

Veľký odbyt našli na cintoríne v Dolnom Srní

Láska skveleť a obľúbenej profesorky slovenského a ruského jazyka pochádzajúcej z Dolného Srnia Mláďa Ondrejovičovej (rod. Drilovej, 1933 – 2013) spojila navždy s Dolným Srníom aj jednu z najvýraznejších osobností evanjelickej cirkvi na Slovensku, s významným evanjelickým kňazom, teológom a filozofom Dušanom Ondrejovičom, rodákom z Turíčok. Práve on sa stal po revolúcii v roku 1989 prvým porevolučným dekanom Evanjelickej bohosloveckej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Po úmrtí pani učiteľky Ondrejovičovej 7. mája 2013 bol na cintoríne v Dolnom Srní pochovaný o deväť rokov neskôr aj jej manžel profesor Dušan Ondrejovič, ktorý zomrel 3. júla 2022.

„Teraz však zostáva viera, nádej, láska, to troje, ale najväčšia z nich je láska,“ spája

ich krásne životy aj po smrti nádherný úryvok textu na hrobe.

Kňaz, teológ a filozof Dušan Ondrejovič po vysokoškolskom štúdiu na dlhé roky zaskotvil v Evanjelickom a v cirkevnom zbore v Senci už od svojich 28 rokov. Vypracoval sa na uznávaného teologického znalca, ktorý sa zaoberal mnohými teologickými a filozofickými témami.

Evanjelickú cirkev na Slovensku zastupoval v pozícii delegáta na podujatiach po celom svete. Popredné funkcie zastával aj vo Svetovom literárskom zväze. Aktívne sa zúčastnil na svetových podujatiach v Nahrabi, Helsinkách, Dar es Salaame, Budapešti, New Yorku i Cuiritbe. Zažil aj pracovné cesty do exotických častí Afriky či Južnej i Severnej Ameriky, ktoré absolvoval počas svojej práce pre evanjelickú cirkev a v čase objavovania nových teologických poznatkov.

Jazzový hudobník mlúval Dolné Srnie

Láska s Annou Bušovou (vzd. Karmokovou) spojila s Dolným Srníom aj skvelého jazzového hudobníka Františka Karmoka (4. 9. 1944 – 16. 4. 2011), ktorý je na miestnom cintoríne pochovaný. „Otec bol z Casely, ale mama je z Dolného Srnia. Otec to v Srní mlúval. Chodili sme tam vždy, keď sme mohli. Od detstva som tam aj ja trávil celé prázdniny a väčšinu vĺkendov. Odtiaľ sme spolu vyražali aj na naše obľúbené motocyklové preteký do Nového Mesta nad Váhom po prvýkrát už v roku 1979,“ zaspomínal si na svojho otca v svedlosti s Dolným Srníom jeho syn Richard Karmok.

Jeho otec a ustarostený chlapík František Karmok sa stal slovenskou hudobnou legendou. Už počas štúdia hral v rôznych hudobných zoskupeniach.

„V roku 1962 prišiel ako trombonista do Traditional Klubu. V roku 1967 nastúpil do Tranečného orchestra Československého rozhlasu v Bratislave. Okrem toho pôsobil aj v orchestri Vlada Valovica VV Systém a v Kapele Nový Tradičionál. Od 70. rokov spolupracoval s Orchestrom Gustava Bromu, ktorého sa stal od roku 1983 stálym členom ako líder trombonovej sekcie. Otec hovoril, že tu prežival muzikantské nebo. Účinkoval aj pri nahrávaní sólových partov pre Opus či rozhlas,“ spomínal ďalej na Františka Karmoka, ktorý bol niekoľko rokov aj umeleckým vedúcom a dirigentom Big Bandu Armádného umeleckého súboru v Bratislave, jeho syn Richard. Manželom Anne a Františkovi Karmokovcom sa počas ich 45-ročného manželstva narodili traja synovia.

▶ Martin Šimovec

▶ Literárny vedec, prekladateľ, správca Matice slovenskej Ján Marták. foto: archív M.Š.